14.11.2022

Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys

Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle eläinlääkintähuoltolaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 83/2022 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle eläinlääkintähuoltolaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 83/2022 vp). Pohjois-Karjalan ympäristöterveydenhuolto kiittää mahdollisuudestaan lausua asiasta ja lausuu asiasta seuraavaa:

3 § Viranomaiset

Esityksessä käytetään 3 §:n määrityksissä kunnaneläinlääkäripalveluiden tuottajasta termiä 'järjestäjä', joka voi olla joko kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue. Tämä väljyys termissä on ongelmallinen. Kilpailutilanteessa kunta järjestäjänä on pienempi ja mahdollinen kilpailutilanne helpommin määritettävissä. Yhteistoiminta-alueen ollessa järjestäjänä, voi alueen sisällä olla monenlaisia, eri palvelutarjonnalla varustettuja kuntia, joissa toisissa yksityinen tarjonta ja kilpailu toteutuu, toisissa ei. Tämä koskee samoin myös 17 §:n järjestämisvastuun ulkopuolella olevien palveluiden tarjontaa. Perustelutekstin mukaan kirjanpidon eriyttämisvelvoite koskee yli 40 000 euron markkinoilla kilpailutilanteessa tehtyä liikevaihtoa, mikä toteutuu merkittävästi helpommin yhteistoiminta-alueella kuin yksittäisessä kunnassa.

9 § Järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut

Lakiesityksen mukaisesti järjestämisvastuuseen kuuluvat seuraavat eläinlääkäripalvelut:
1) yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi;
2) kissojen ja koirien tunnistusmerkintä;
3) eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö") 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat;
4) eläinten rokotus;
5) loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet;
6) suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen;
7) sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta;
8) lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa

Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys
Jokikatu 8
80220 Joensuu

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä
p. 013 3300 (vaihde)
www.siunsote.fi

varten pidettäviä nautoja, sikoja, lampaita ja vuohia sekä poroja koskien;
9) kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle;
10) sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, mukaan lukien tavanomaisten näytteiden ottaminen ja toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa lähettäminen jatkotutkimuksiin;
11) sairaan eläimen hoito, jota tarvitaan elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle ja jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa, mukaan lukien nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus;
12) ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa mainitulle eläimelle, mukaan lukien ruoansulatuskanavan häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, haavojen ompelu ja hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio, tähän hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon;
13) synnytysapu, mukaan lukien nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus;
14) eläimen lopetus.

Mikäli kunnat/järjestäjät päättävät olla tarjoamatta listan ulkopuolisia palveluja, kunnaneläinlääkärin työn monipuolisuus kärsii ja eläinlääkäreiden hoitamien potilaiden määrä vähenee eli työn houkuttelevuus kokonaisuudessaan heikkenee. Eläinlääkäreiden rekrytoinnissa kuntiin on tälläkin hetkellä isoja haasteita ja esitetty muutos heikentäisi tilannetta entisestään. Palkkioiden määrän lasku aiheuttaisi todennäköisesti tarpeen nostaa peruspalkkoja, sillä praktikkoeläinlääkäreiden virkoja ja tarvittava määrä eläinlääkäreitä tarvittaisiin edelleen päivystysjärjestelmän ylläpitämiseen.

Monin paikoin tuotantoeläinten määrä on laskenut huomattavasti ja määrä laskee tulevaisuudessa edelleen. Tämä heijastuu eläinlääkäreiden työmäärään. Pieneläimille tarjottava hoito auttaa pitämään riittävät resurssit alueella myös tuotantoeläinten hoitamista varten. Elinkeinon osalta on äärimmäisen tärkeää turvata riittävät kunnaneläinlääkäriresurssit, jotta tuotantoeläinten hoito on jatkossakin turvattu 24/7. Pienillä resursseilla ei pystytä järjestämään lakisääteisiä, ympärivuorokautisia palveluja.

Järjestämisvastuusta on rajattu pois koiran keisarileikkaus vedoten vaativamman leikkausosaamisen ja välineiden edellytykseen. Teknisesti koiran keisarileikkaus ei kuitenkaan poikkea lainkaan kissan keisarileikkauksesta. Vastaavasti myös kissan keisarileikkaus vaatii varusteluja, leikkausjärjestelyjä ja -välineitä yhtä lailla kuin koirankin leikkaus. Koiran keisarileikkauksen jättäminen kuntien järjestelyvastuun ulkopuolelle lainsäädännössä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei tämän Suomessa toiseksi yleisimmän seuraeläimen synnytyskomplikaation hoito ole kenenkään järjestämisvastuulla. Yksityinen palveluntarjoaja päättää lainsäädännön mukaisesti itse palveluistaan eli siitä, mitä, milloin ja mille eläinlajeille se palveluita tarjoaa, eikä järjestämisvastuuta näin ollen voi määrittää yksityisellekään toimijalle. Tämä toimenpiteen tulisi siis kuulua kuntien järjestämisvastuulle, mieli lain hengen ja eläinlajien yhdenvertaisuuden toteutua. Listan mukaisesti järjestämisvastuun ulkopuolelle jäisivät kaikki lemmikkieläimille tehtävät kaikki muutkin akuutit leikkaukset, kuten märkäkohtu- ja vierasesineleikkaukset. Lisäksi esimerkiksi röntgenkuvaukset ja ultraäänitutkimukset olisivat järjestämisvastuun ulkopuolisia tutkimuksia. Tämä voi aiheuttaa eläinsuojelullisia ongelmia, mikäli kunnat päättävät järjestää vain järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan maakunnassa ei ole yhtään yksityistä viikonloppuna tai öisin auki olevaa yksityistä klinikkaa tai yksityistä päivystävää eläinlääkäriä, jolloin esimerkiksi koiran keisarileikkauksen tai märkäkohdun vuoksi joutuisi ajamaan Kuopioon tai Kouvolaan asti. Lisäksi yksityisillä eläinlääkäriasemilla ei

ole velvollissuutta olla avoinna 24/7 eli normaalisti aina avoinna oleva klinikka voi toisinaan olla suljettuna esimerkiksi öisin ja viikonloppuisin ja tällöin apua voi joutua etsimään kauempaakin.
Luettelo järjestämisvastuuseen kuuluvista palveluista on varsin tiukasti rajattu. Näin tiukka rajaaminen voi käytännön potilastyössä tuottaa ongelmia niin eläinten hyvinvoinnin kuin asiakaspalvelunkin näkökulmasta. Luetteloitujen toimenpiteiden rinnalle tulee lisätä jokin väljentävä termi, kuten "näihin rinnastettavat toimenpiteet".

15 § Järjestäjän perimät maksut järjestämisvastuuseen kuuluvista palveluista

Pykälässä olisi järjestäjän perimiä maksuja koskeva säännös, joka merkitsisi muutosta nykytilaan. Voimassa olevan lain mukaan kunnalla on oikeus periä vastaanotolla tarjottavista eläinlääkäripalveluista ns. klinikkamaksu kunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Ehdotetun momentin mukaan vastaanottokäynneistä perittävää maksua koskevat säännökset muuttuisivat niin, että maksun periminen olisi järjestäjälle pakollista. Lisäksi maksua koskevat säännökset väljentyisivät siten, että maksulla voitaisiin kattaa toimitiloista, työvälineistä ja avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvien kustannusten lisäksi myös muita järjestäjälle aiheutuvia kustannuksia kuten kunnaneläinlääkärin peruspalkkaan liittyviä kustannuksia. Julkisoikeudellisiin maksuihin liittyy vaatimus siitä, että maksut saavat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruisia.

Ehdotus on kannatettava, koska se pienentää eläinlääkintähuollosta järjestäjälle syntyviä kustannuksia. Maksujen tulee kuitenkin pysyä kohtuullisina, että eläimet eivät jää ilman tarvitsemaansa hoitoa korkeiden kustannusten vuoksi.

Lakiehdotus mahdollistaa kunnaneläinlääkäreille sekä nykyjärjestelmän mukaisen palkkausjärjestelmän että mahdollisen uuden palkkausjärjestelmän. Lakiehdotuksen joustavuus on kannatettava.

17 § Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Ehdotettu pykälä olisi uusi voimassa olevaan lakiin nähden. Voimassa oleva laki on säädetty ennen kuin nykyistä kuntalakia edeltävään lakiin lisättiin säännökset kunnan toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla. Eläinlääkintähuoltolain sääntelyssä ei tästä syystä ole eroteltu järjestämisvelvollisuuteen kuuluvia ja vapaaehtoisesti järjestettäviä palveluja selkeästi toisistaan, vaan palvelut on järjestetty kokonaisuutena samojen muun muassa hinnoittelua koskevien säännösten nojalla.

Asiakashinta muodostuisi kunnaneläinlääkärin perimästä palkkiosta ja järjestäjän perimästä maksusta ja järjestäjän tulisi määritellä maksu siten, että kilpailutilanteessa markkinoilla järjestettävien palvelujen hinnoittelu olisi kuntalaissa tarkoitetulla tavalla markkinaperusteista. Järjestäjän perimän maksun tulisi kattaa kaikki palvelutoimintaan liittyvät kustannukset kuten vastaanottotilojen ja palveluissa käytettävien laitteiden kustannukset, kunnaneläinlääkärin peruspalkan näihin palveluihin kohdistuvan osuuden, laskennallisen osuuden yleishallinnollisista kustannuksista sekä kohtuullisen tuotto-odotuksen.

Mikäli pykälässä tarkoitettuja palveluja järjestettäisiin muutoin kuin kilpailutilanteessa markkinoilla, järjestäjän perimän maksun ei tarvitsisi olla markkinaperusteisesti hinnoiteltu, vaan se voitaisiin määritellä samoin perustein kuin lakisääteisistä eläinlääkäripalveluista perittävä maksu. Muu kuin markkinaperusteinen hinnoittelu voisi tulla kyseeseen lähinnä sellaisilla syrjäisillä alueilla, joilla ei ole

erikoistasoisten eläinlääkäripalvelujen yksityistä tarjontaa ja joille tällaisen tarjonnan syntyminen ei järjestäjän liiketoiminnasta riippumatta ole todennäköistä. Alueilla, joilla yksityistä eläinlääkäripalvelua on saatavilla vähän, eikä sitä ole saatavilla hyöty- ja lemmikkieläimille 24/7, tulisi voida tuottaa listan ulkopuolisia eläinlääkäripalveluja samoin perustein kuin lakisääteisiä, 9 §:n mukaisia eläinlääkäripalveluita.

Mikäli mahdollinen yhtiöittäminen koetaan hankalaksi toteuttaa arjessa ja se hankaloittaa eläinlääkäreiden työskentelyä, voi tämä heikentää kunnaneläinlääkärin työn houkuttelevuutta entisestään. Eläinlääkäreitä on jo nykyisin vaikea rekrytoida kunnaneläinlääkärin tehtäviin, joten palveluntuotanto saattaisi vaarantua esitetyn muutoksen vuoksi. Lisäksi yhtiöittäminen vähentää alueen virkaeläinlääkärien määrää, mikä heikentää lakisääteisten virkatehtävien toteuttamista.

Palvelun järjestäjälle yksityisen sektorin palveluntuotannon markkinoille tulon ja poistumisen seuranta ja oman palvelutuotannon mukauttaminen tähän jatkuvasti on kohtuuton vaatimus. Mikäli oma palvelu on ajettu alas, sen uudelleen aloittaminen voi olla hyvin haasteellista tilojen, välineiden ja henkilökunnan puuttumisen vuoksi.

Pykälän 3. momentissa mainitaan, mitä kuntalaissa säädetään järjestäjän velvollisuudesta antaa kilpailutilanteessa markkinoilla harjoitettava toiminta osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi, jos tällainen toiminta on muuta kuin vähäistä eikä muukaan yhtiöittämisvelvollisuutta koskeva poikkeusperuste sovellu. Hyvinvointialueella toimittaessa vastaava asia säädetään hyvinvointialuelaissa (611/2021).

37 § Voimaantulo

Lain perustelutekstin mukana tavoitteena on, että laki tulee voimaan vuonna 2023. Mikäli lakiesitys menisi läpi ja kunnallisia toimintoja tulisi yhtiöittää, tulee muutostyölle varata riittävästi aikaa. Mikäli yhtiöittämisen myötä tulisi tarve palkata lisää eläinlääkäreitä, tähän tulee olla mahdollisuus varautua budjetin valmistelussa. Lisäksi rekrytoinneille tulee jäädä riittävästi aikaa.

Kokonaisuudessaan eläinlääkintähuoltolain uudistusta tulisi lykätä niin, että se tulisi voimaan 2026 alkaen. Parlamentaarinen työryhmä on esittänyt, että ympäristöterveydenhuolto siirtyy hyvinvointialueille 2026. Suomen eläinlääkintähuollon uudistus kannattaa suunnitella näille, nykyistä suuremmille alueille.

Yleisesti lakiesityksestä

Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä kansanterveyttä erityisesti varmistamalla eläinlääkäripalvelujen laatu sekä turvaamalla yhdenvertaiset, toimivat ja kohtuuhintaiset julkiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Ehdotetussa muodossa lakiesitys voi vaarantaa eläinlääkintähuollon järjestelmän toimivuuden eli lain tarkoitus ei toteudu. Emme voi tehdä lainsäädäntömuutosta, joilla kunnaneläinlääkärin työn houkuttelevuutta heikennetään entisestään. Ilman riittävää kunnaneläinlääkäriresurssia emme voi järjestää asiakkaille yhdenvertaisia, toimivia ja kohtuuhintaisia julkisia eläinlääkäripalveluja koko maassa.

Muilta osin lakiesityksiin ei ole kommentoitavaa.

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän hallintosäännön mukaisesti toimialajohtaja antaa toimialuettaan koskevia lausuntoja. Ympäristöterveydenhuollon johtaja toimii ympäristöterveydenhuollon toimialajohtajana.

Kirsi Hiltunen
Ympäristöterveydenhuollon johtaja vs.

Pohjois- Karjalan Ympäristöterveys
Jokikatu 8
80220 Joensuu

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä
p. 013 3300 (vaihde)
www.siunsote.fi